

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ชาตกมาลากับชาตกในพระบาลี

และอรรถกถา: กรณีศึกษากุมภชาตก

An Analysis of Relationship of *Jātakamālā* and *Jātaka* Appearing
in Pāli and commentary: A Case Study of the Kumbha *Jātaka*

พระมหาโกมล กมโล¹

Phra Mahakomol Kamonlo¹

E-mail: Pali.2015Kamaro@gmail.com¹

Received: July 3, 2025 Revised: July 22, 2025 Accepted: July 23, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ชาตกมาลา ซึ่งเป็นวรรณกรรมภาษาสันสกฤต กับ ชาตกในพระไตรปิฎกและอรรถกถา ในภาษาบาลี โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย การวิจัยเน้นการวิเคราะห์คุณค่าทางสังคมของชาตก ตลอดจนแนวทางการประยุกต์องค์ความรู้เพื่อพัฒนาวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และสังคม โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ควบคู่กับการเปรียบเทียบด้านวรรณศิลป์ คติธรรม และโครงสร้างภาษาศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า กุมภชาตก ในบาลีและสันสกฤตต่างยืนยันหลักคำสอนว่าด้วยโทษของการดื่มสุรา ซึ่งเป็นอบายมุขสำคัญที่บั่นทอนศักยภาพมนุษย์ เนื้อหาของชาตกบาลีมีลักษณะกระชับ ตรงประเด็น ส่วนชาตกมาลาใช้ฉันทลักษณ์และอรรถกถาเพื่อเสริมพลังการโน้มน้าวใจทางวรรณกรรม ชี้ให้เห็นว่าชาตกทั้งสองสายสามารถเกี่ยวพันกันเชิงวิชาการ ทั้งในการตีความหลักธรรม และการสอนศีลธรรมแก่สังคมร่วมสมัยข้อเสนอแนะสำคัญคือควรส่งเสริมการศึกษาชาตกมาลาในสถาบันการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา และจัดทำฐานข้อมูลเปรียบเทียบชาตกบาลีกับชาตกมาลาอย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับงานวิจัยเชิงเปรียบเทียบในอนาคต

คำสำคัญ: ชาตกมาลา, ชาตก, อรรถกถา, วรรณศิลป์, คติธรรม

Abstract

This research article aims to examine the relationship between the *Jātakamālā*, a Sanskrit Buddhist literary work, and the *Jātaka* stories in the Pāli

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

Tipiṭaka and its commentaries, with a focused case study on the *Kumbha Jāṭaka*, which appears in both traditions. The research emphasizes the analysis of social values found in the *Jāṭaka* literature and explores approaches to applying this knowledge for academic development in Buddhist studies and society. The methodology combines content analysis with literary, doctrinal, and linguistic comparisons.

The findings reveal that both the Pāli and Sanskrit versions of the *Kumbha Jāṭaka* reaffirm the core teaching on the dangers of alcohol consumption, which is regarded as a major unwholesome path that undermines human potential. The Pāli version is characterized by concise and direct expression, while the *Jāṭakamālā* employs metrical structure and poetic embellishment to enhance literary persuasion. This suggests that the two traditions can complement one another in academic contexts—both in interpreting Buddhist teachings and in promoting ethical values in modern society. The study recommends that the *Jāṭakamālā* be promoted in Buddhist education institutions and that a systematic comparative database between the Pāli *Jāṭaka* and the *Jāṭakamālā* be developed to support future comparative research.

Keywords: *Jāṭakamālā*, *Jāṭaka*, Aṭṭhakathā, Literary Style, Moral Teachings

บทนำ

พระพุทธศาสนาเถรวาทมีคัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นแหล่งข้อมูลหลักที่รวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก ซึ่งในหมวดพระสุตตันตปิฎกนั้น ขุททกนิกายถือเป็นแหล่งรวมวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความหลากหลาย ทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบ และวัตถุประสงค์ หนึ่งในวรรณกรรมสำคัญที่ปรากฏในขุททกนิกายคือ “ชาดก” ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชาติภพในอดีตของพระพุทธเจ้า ก่อนจะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยเรื่องราวเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อแสดงให้เห็นถึงการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ และส่งเสริมหลักธรรม เช่น ความเสียสละ เมตตา สติปัญญา และความเพียร เป็นต้น ชาดกในพระไตรปิฎกนั้นมีมากถึง 547 เรื่อง โดยมีทั้งชาดกขนาดยาวที่เรียกว่า “มหานิบาตชาดก” และชาดกขนาดสั้นหรือชาดกนิบาต การศึกษาและตีความชาดกเหล่านี้ในอดีตได้รับการส่งเสริมผ่านการเรียบเรียงอรรถกถาชาดกโดยพระพุทธโฆษาจารย์ในยุคพุทธศตวรรษที่ 12 โดยได้ขยายความจากคาถาใน

พระบาลีชาดกให้มีเนื้อหาชัดเจนขึ้น เพิ่มเติมบริบทของเรื่องราว ตัวละคร และบทสนทนา จนทำให้ชาดกมีมิติทางวรรณกรรมและคุณค่าทางวัฒนธรรมที่กว้างขวางขึ้น

ต่อมาในยุคหลัง ปรากฏวรรณกรรมบาลีที่ชื่อว่า “ชาดกมालา” ซึ่งเป็นผลงานของพระอรรถการะ (Āryaśūra) นักปราชญ์ฝ่ายหินยาน (เถรวาท) ชาวอินเดียในราวพุทธศตวรรษที่ 9 ได้รวบรวมชาดกจำนวน 35 เรื่องจากชาดกนิบาตในพระไตรปิฎก แล้วเรียบเรียงในรูปแบบกวีนิพนธ์บาลีเพื่อใช้สำหรับสาธยาย และแสดงธรรมในหมู่สงฆ์และชาวบ้าน ทั้งยังมีเจตนารมณ์ในการสื่อสารธรรมะผ่านศิลปะแห่งบทกวีที่มีความกระชับ สละสลวย และเน้นคุณค่าทางจริยธรรม แม้ชาดกมालาจะมีพื้นฐานจากเนื้อหาในพระไตรปิฎก แต่มีการปรับเปลี่ยนลำดับเรื่อง การเลือกสรรคาถา และการเน้นเนื้อหาธรรมะให้เข้ากับวัตถุประสงค์ของผู้เรียบเรียง ทั้งยังมีความแตกต่างในรายละเอียดจากชาดกในอรรถกถา เช่น บทสนทนา ลำดับเหตุการณ์ หรือบริบทของตัวละครบางตัว ซึ่งทำให้ชาดกมालาเป็นตัวอย่างสำคัญของการตีความใหม่ (reinterpretation) และการปรับบริบทของคัมภีร์ดั้งเดิม เพื่อประโยชน์ในการเผยแผ่พระธรรมในรูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย²

“กุ่มกษาดก” เป็นหนึ่งในเรื่องที่ปรากฏทั้งในชาดกมालา พระไตรปิฎก และอรรถกถาชาดก โดยมีเนื้อหาว่าด้วยการใช้ปัญญาแก้ปัญหาชีวิตภายใต้ความขัดแย้งภายในครอบครัวของอำมาตย์คนหนึ่ง เรื่องนี้มีการเล่าในรูปแบบกวีสั้นในชาดกมालา และเล่าในรูปแบบบทสนทนาละเอียดในอรรถกถา การเปรียบเทียบชาดกเรื่องเดียวกันที่ปรากฏในแหล่งคัมภีร์ทั้งสามนี้ (ชาดกมालา – พระไตรปิฎก – อรรถกถา) จึงถือเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาวิเคราะห์ในมิติเชิงวรรณกรรม การตีความ และการถ่ายทอดธรรมะผ่านบริบทของเวลาและวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน³

นอกจากนี้ การศึกษาเปรียบเทียบดังกล่าวยังช่วยเสริมความเข้าใจถึง “บทบาทของภาษาวรรณกรรม” ในการส่งเสริมการเข้าถึงพระธรรม โดยเฉพาะในชาดกมालาที่เน้นการใช้ภาษาที่สั้น กระชับ แต่สื่อความได้ลึกซึ้ง และแฝงอุปมาอุปไมยอย่างมีศิลปะ ขณะที่ชาดกในอรรถกถานั้นเน้นความละเอียดลึกซึ้งทางเหตุผลและจริยธรรม (พระมหาประยูร โชติวโร, 2559, หน้า 64)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชาดกมาลากับชาดกในพระไตรปิฎก และอรรถกถา โดยเลือกศึกษากรณีเฉพาะของ “กุ่มกษาดก” ซึ่งเป็นเรื่องที่มีปรากฏในทั้งสามแหล่ง เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของเนื้อหา บทบาทของผู้เรียบเรียง และแนวทางการตีความธรรมะในแต่ละยุคสมัย อันจะนำไปสู่ความเข้าใจในพัฒนาการของวรรณกรรมชาดก และแนวโน้มการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านวรรณกรรมในบริบทต่าง ๆ

² สมภาร พรหมทา. (2558). วรรณกรรมบาลีชาดกมालา: ศิลปะการประพันธ์และการสื่อความธรรมะ.

วารสารศาสนาและวัฒนธรรม, 6(2), 45–60. หน้า 52.

³ สาวิตรี ทองอร่าม. (2562). วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบชาดกในพระไตรปิฎกกับวรรณคดีชาดกไทย.

วารสารมนุษยศาสตร์, 26(1), 30–44. หน้า 31.

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ชาดกและชาดกมมาลา
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าด้านวรรณศิลป์
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าด้านสังคม
4. เพื่อนำองค์ความรู้ไปพัฒนาวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและสังคม

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบหรือวิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีแนวทางการศึกษาในการจัดเก็บข้อมูลมาเป็นองค์ความรู้เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมเนื้อหาชาดกพระบาลี อรรถกถาและชาดกมมาลา

ขั้นตอนที่ 2 จัดสร้างคำศัพท์ที่ประกอบด้วย ธาตุ ปัจจัย และวิภัติ ตามหลักไวยากรณ์ ภาษาบาลีสันสกฤต วิเคราะห์คุณค่าด้านบทประพันธ์และอรรถาธิบาย คุณค่าด้านค่านิยม ความเชื่อ การประพฤติธรรม และหลักธรรม

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำชุดองค์ความรู้เกี่ยวกับชาดกในพระบาลี อรรถกถาและชาดกมมาลา

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการวิจัย พร้อมเสนอแนะประเด็นเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ทางวิชาการต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 เรียบเรียงเนื้อหาเสนอเป็นรูปเล่ม

เฉพาะบทความนี้ ขอนำกุ่มภชาดกมาเป็นกรณีศึกษาและตอบวัตถุประสงค์ 3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าด้านสังคม 4. เพื่อนำองค์ความรู้ไปพัฒนาวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและสังคม

ผลการวิจัย

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ กุ่มภชาดก โดยเน้นตอบวัตถุประสงค์ในด้านการวิเคราะห์คุณค่าทางสังคมที่สะท้อนผ่านวรรณกรรม และการประยุกต์ใช้สาระจากชาดกเพื่อพัฒนาวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและสังคมร่วมสมัย การศึกษาครั้งนี้อาศัยการพิจารณาเชิงวรรณศิลป์ โครงสร้างภาษา และเนื้อหาคติธรรมที่ปรากฏใน ชาดกมมาลา และ ชาดกในพระไตรปิฎก เพื่อสังเคราะห์ประเด็นเชิงจริยธรรมและสังคมที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ในปัจจุบัน ผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นสาระสำคัญได้ดังนี้

1. คุณค่าด้านสังคมในกุ่มภชาดก

กุ่มภชาดก เป็นชาดกที่สะท้อนแนวคิดทางสังคม ค่านิยม ความเชื่อ และหลักธรรม ที่ช่วยส่งเสริมการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม โดยเนื้อหาที่ปรากฏในชาดกนี้มีอิทธิพลต่อขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนไทย ซึ่งสามารถจำแนกคุณค่าทางสังคมออกเป็นหัวข้อหลัก ได้แก่ ค่านิยมของสังคมไทย และความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คน

ค่านิยมหมายถึงความเชื่อและการยอมรับของคนในสังคม ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตของผู้คน ค่านิยมที่ปรากฏในกัมภชาดกนั้นสอดคล้องกับหลักจริยธรรมและขนบธรรมเนียมไทย โดยสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1) ค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์และความภักดีในครอบครัว

ในเรื่องกัมภชาดก มีการกล่าวถึงนางสนมกำนัลที่จงรักภักดีต่อพระราชา ไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความซื่อสัตย์และความภักดีต่อผู้ครอง

พฤติกรรมของนางสนมในเรื่องนี้คล้ายกับแนวคิดในสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับความมั่นคงในครอบครัวและความซื่อสัตย์ของคู่สมรส

แม้ว่าค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์ในครอบครัวจะถูกเน้นไปที่บทบาทของภรรยาต่อสามี ในอดีต แต่แท้จริงแล้ว ความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่ทั้งสามีและภรรยาควรมีต่อกันเพื่อรักษาความสงบสุขของครอบครัว

ค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์ของภรรยาต่อสามีมีรากฐานมาจากหลักศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งส่งเสริมให้คู่ชีวิต มีความรับผิดชอบต่อกัน เคารพซึ่งกันและกัน และรักษาความสัมพันธ์ให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม

2) ค่านิยมเรื่องความอ่อนน้อมถ่อมตนและการเคารพผู้อื่น

กัมภชาดกสะท้อนคุณธรรมเรื่องความอ่อนน้อมถ่อมตน ผ่านตัวละครพระราชาและประชาชน ซึ่งยอมรับฟังคำตักเตือนของพราหมณ์ (ท้าวสักกะ) และปรับปรุงพฤติกรรมของตนให้ถูกต้อง แสดงให้เห็นว่าการรู้จักเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และการไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เป็นคุณสมบัติสำคัญที่ช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

การให้ความเคารพผู้มีประสพการณ์หรือผู้รู้ เป็นสิ่งที่ยังคงพบเห็นได้ใน สังคมไทยปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการเคารพครูบาอาจารย์ ผู้ใหญ่ หรือผู้นำทางศาสนา

ความอ่อนน้อมถ่อมตนยังเป็นคุณสมบัติที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น ทั้งในสังคมครอบครัว ที่ทำงาน และชุมชน

2. ความเชื่อที่ปรากฏในกัมภชาดก

ความเชื่อเป็นสิ่งที่ฝังรากลึกในวิถีชีวิตของมนุษย์และส่งผลต่อพฤติกรรมของสังคมโดยรวม ในกัมภชาดก เราสามารถสังเกตได้ว่ามีแนวคิดและความเชื่อบางอย่างที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1) ความเชื่อเกี่ยวกับกรรมและผลของการกระทำ

กัมภชาดกแสดงให้เห็นถึงผลของกรรม (กัมมวิบาก) โดยเฉพาะผลของการกระทำที่ผิดศีลธรรม เช่น การผลิตและจำหน่ายสุรา ซึ่งทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคม

บุคคลที่กระทำความผิดศีลข้อที่ 5 (งดเว้นจากเครื่องดื่มมึนเมา) เช่น พรานป่าสุระและดาบส วรุณะ ต่างได้รับผลกระทบของตนเอง

แนวคิดเรื่องกรรมและผลของการกระทำ ยังคงมีอิทธิพลต่อสังคมไทย โดยเป็นแรงผลักดันให้ผู้คนทำความดีและหลีกเลี่ยงการกระทำที่ผิดศีลธรรม

คำสอนเรื่องผลของกรรม สะท้อนผ่านแนวคิดที่ว่าผู้ที่ทำชั่วจะต้องได้รับผลกระทบของตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานของจริยธรรมในการดำเนินชีวิต

2) ความเชื่อเกี่ยวกับบารมีของพระโพธิสัตว์

พระโพธิสัตว์ในกัมภชาดกแสดงความเมตตา กรุณา และปัญญา โดยการเตือนสติพระราชินีไม่ให้หลงมัวเมาในอบายมุข

แสดงให้เห็นถึงบทบาทของพระโพธิสัตว์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ ที่ช่วยให้มนุษย์สามารถแยกแยะความดีและความชั่ว

ความเชื่อเรื่องบารมีของพระโพธิสัตว์ สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ของผู้นำที่ดีในสังคม ซึ่งควรมีคุณธรรม เมตตาธรรม และสติปัญญาในการนำพาสังคมให้เจริญก้าวหน้า

แนวคิดเรื่องพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีเพื่อช่วยเหลือสัตว์โลก ยังคงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้คนทำความดีเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

สรุปคุณค่าด้านสังคมของกัมภชาดก

1) ค่านิยมในสังคมไทย ความซื่อสัตย์และความกตัญญู เป็นคุณธรรมที่ช่วยเสริมสร้างครอบครัวให้มั่นคง ความอ่อนน้อมถ่อมตน ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

2) ความเชื่อในสังคมไทย ความเชื่อเรื่องกรรมและผลของการกระทำ เป็นรากฐานของศีลธรรม ความเชื่อในบารมีของพระโพธิสัตว์ สะท้อนแนวคิดเรื่องความเมตตาและปัญญาของผู้นำ

3) อิทธิพลของกัมภชาดกต่อสังคม เนื้อหาของชาดกช่วยเสริมสร้างจริยธรรมและขนบธรรมเนียมไทย ช่วยให้เกิดความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ดังนั้น กัมภชาดกไม่เพียงแต่เป็นวรรณกรรมที่ถ่ายทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนา แต่ยังเป็นเรื่องราวที่สะท้อนคุณค่าทางสังคมที่ยังคงมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยจนถึงปัจจุบัน

ในพระไตรปิฎก ได้กล่าวถึงหลักความเชื่อ 4 ประการ ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญที่สะท้อนหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ความเชื่อในเรื่องกรรม

หลักธรรมใน วมลสูตร ระบุว่า “ความดีและความชั่วมิได้ขึ้นอยู่กับชาติกำเนิด แต่ขึ้นอยู่กับกรรมที่กระทำ” ดังความว่า “บุคคลจะถูกเรียกว่าเป็นคนต่ำต้อยเพราะชาติกำเนิดก็หาไม่ และจะถูกเรียกว่าเป็นพราหมณ์เพราะชาติกำเนิดก็หาไม่ แต่คนที่เป็นคนต่ำต้อยเพราะการกระทำ (กรรม) และเป็นพราหมณ์เพราะการกระทำ (กรรม) ต่างหาก”⁴

⁴ พ.ส. (ไทย) 25/136/532-533.

แนวคิดนี้แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับพฤติกรรมและการกระทำของบุคคลมากกว่าชาติกำเนิด

2) ความเชื่อในผลของกรรม

ใน *สมุททกสูตร* มีการเปรียบเทียบว่า การกระทำของบุคคลเปรียบเสมือนการหว่านพืช ย่อมได้รับผลตามที่กระทำไว้ ดังความว่า "บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น ทำดีย่อมได้รับผลดี ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว"⁵

คำสอนนี้ตอกย้ำถึงกฎแห่งกรรม (กัมมวิบาก) ซึ่งถือเป็นหลักสำคัญในพระพุทธศาสนา

3) ความเชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน

ใน *จุฬามณีวงศ์สูตร* ได้กล่าวถึงหลักกรรมที่เป็นตัวกำหนดชะตาชีวิตของสรรพสัตว์ ดังความว่า "สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมเป็นสิ่งที่จำแนกสัตว์ทั้งหลายให้ดีและเลวแตกต่างกัน"⁶

จากคำสอนนี้ ชี้ให้เห็นว่าบุคคลแต่ละคนต้องรับผลของการกระทำของตนเอง ไม่มีผู้ใดสามารถแบกรับกรรมแทนกันได้

4) ความเชื่อในปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

ตามที่ปรากฏใน *ปาสราสิสูตร* พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยไม่ต้องมีครูบาอาจารย์ชี้แนะ ดังความว่า "เราเป็นผู้รู้ธรรมทั้งปวง หลุดพ้นเพราะล้นตัณหา ตรัสรู้เองโดยชอบ ไม่มีอาจารย์ ไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนหรือทัดเทียมทั้งในโลกและเทวโลก เราเป็นพระอรหันต์ เป็นศาสดาผู้ยอดเยี่ยม" และใน *ทสุตตรสูตร* กล่าวถึงคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นที่เคารพของเทวดาและมนุษย์ ดังความว่า "ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้เป็นผู้มีศรัทธา เชื่อมมั่นในพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าว่า พระองค์เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์"⁷

5) สรุปหลักความเชื่อ 4 ประการในพระพุทธศาสนา

เชื่อในกรรม – พฤติกรรมเป็นตัวกำหนดคุณค่าของบุคคล มิใช่ชาติกำเนิด

เชื่อในผลของกรรม – ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่มีช้อยกเว้น

เชื่อว่ากรรมเป็นของตนเอง – กรรมเป็นตัวจำแนกชีวิตให้ดีหรือเลว

เชื่อในปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า – พระองค์ตรัสรู้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ใด

หลักความเชื่อเหล่านี้เป็นแนวคิดสำคัญในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นรากฐานของศีลธรรมและจริยธรรมที่ช่วยให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างมีสติและความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

⁵ ส.ส. (ไทย) 15/256/373-374.

⁶ ม.อ. (ไทย) 14/279/356.

⁷ ที.ปา. (ไทย) 11/355/379.

แนวคิดเรื่องบุญบาป นรกสวรรค์ และผลของกรรม เป็นรากฐานสำคัญของความเชื่อในสังคมไทย ซึ่งมีรากฐานมาจากคำสอนในพระพุทธศาสนาและปรากฏอยู่ในวรรณคดีชาดกอย่างชัดเจน

ตั้งแต่วัยเด็ก คนไทยมักได้รับการปลูกฝังเรื่องกฎแห่งกรรม ผ่านคำสอนของพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย หรือผู้ใหญ่ในครอบครัว โดยเน้นการสอนให้เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งเป็นหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด (สังสารวัฏ) และการได้รับผลของกรรมในชาติปัจจุบันและชาติหน้า

หลักความเชื่อนี้สอดคล้องกับเนื้อหาใน *กุมภชาดก* ซึ่งกล่าวถึงผลของการกระทำ โดยเฉพาะโทษของการดื่มน้ำเมา ซึ่งเป็นสาเหตุของความเสื่อมเสียทางศีลธรรมและความเสื่อมโทรมของบ้านเมือง ในแง่นี้ ความเชื่อเรื่องบุญบาปและผลของกรรม ยังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธไทยที่นิยมปฏิบัติธรรม เพื่อทำให้จิตใจสงบและสะสมบุญกุศล เพื่อหวังผลไปสู่ภพภูมิที่ดีในชาติหน้า

3. การประพடுத்தธรรม

การประพடுத்தธรรมเป็นแนวทางที่ช่วยให้มนุษย์ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมอันดี และถือเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้จิตใจสงบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านการปฏิบัติตนของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย

แนวคิดเรื่อง "การประพடுத்தธรรมเป็นเกราะคุ้มครองชีวิต" ปรากฏชัดใน *กุมภชาดก* ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคคลที่ดำรงตนอยู่ในศีลธรรม จะสามารถพ้นจากความทุกข์และได้รับความช่วยเหลือ แม้แต่จากเทวดา นอกจากนี้ การงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา ซึ่งถือเป็นหนึ่งในหลักศีล 5 ก็ส่งผลให้สังคมเกิดความสงบสุข

ในประเด็นเรื่องการประพடுத்தธรรมนี้ สามารถแบ่งออกเป็น 4 แนวทางสำคัญ ได้แก่

1) การให้ทาน (Dāna) – การเสียสละเพื่อประโยชน์ผู้อื่น

การให้ทานเป็นการเสียสละทรัพย์สินเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น รวมถึงการให้ "ธรรมทาน" ซึ่งหมายถึง การเผยแผ่หลักธรรมและการให้คำสอนที่เป็นประโยชน์แก่สังคม

ใน *กุมภชาดก* มีการกล่าวถึงโทษของการดื่มน้ำเมา ว่าเป็นต้นเหตุของการเสื่อมคุณธรรม เช่น "การดื่มน้ำเมามาลายคุณธรรม ทำให้เสียศีลธรรม ขำคุณความดี ขับความละอายให้ปละสนาการ ทำให้ใจมีมลทิน"

ในสังคมไทย การให้ทานสามารถพบเห็นได้ในกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตรในยามเช้า ซึ่งเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ประโยชน์ของการให้ทานในพระพุทธศาสนา

ฝึกตนให้เป็นผู้เสียสละ และมีจิตเมตตา

ช่วยเหลือพระภิกษุสามเณร ให้สามารถดำรงชีวิตเพื่อศึกษาและเผยแผ่พระธรรม

สืบทอดพระพุทธศาสนา โดยทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน⁸

โดยเฉพาะในวันพระหรือวันโกน พุทธศาสนิกชนมักจะถวายสังฆทาน นำเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นไปถวายแด่พระสงฆ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในการให้ทานที่ยังคงฝังรากลึกในสังคมไทย

2) การรักษาศีล (Sīla) – หลักแห่งความสงบสุข

การรักษาศีลเป็นการประพัตติตนให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม เพื่อให้เกิดความสงบสุขในชีวิตและสังคม

พุทธศาสนิกชนเชื่อว่าการรักษาศีล โดยเฉพาะศีลอุโบสถ (การรักษาศีล 8 ในวันพระ) จะช่วยให้เกิดบุญกุศลและนำไปสู่สุคติ เช่น ภพสวรรค์ ในชาติหน้า ความเชื่อนี้ส่งผลให้ชาวพุทธนิยมรักษาศีลและฟังพระธรรมเทศนา

ถึงกระนั้น แม้ว่าพุทธศาสนิกชนจำนวนมากจะคุ้นเคยกับเรื่องราวในชาดก แต่บ่อยครั้งอาจไม่ทราบว่ามีหลักธรรมที่พระภิกษุแสดงนั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องใดเป็นพิเศษ เนื้อหาเกี่ยวกับอานิสงส์ของการรักษาศีล ซึ่งมีปรากฏในชาดกหลายเรื่อง มักถูกนำมาเทศนาเพื่อกระตุ้นให้เกิดความศรัทธา

ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงอุโบสถไว้หลายที่ เช่น ในอุตตารวิมาน เทพธิดาได้กล่าวว่า “เมื่อยังครองเรือนอยู่ มิได้มีความริษยา ความตระหนี่ ความตีเสมอ ไม่มักโกรธ ประพัตติตามคำสั่งสามี และไม่ประมาทในการรักษาศีลอุโบสถเป็นนิตย์ เข้าจำอุโบสถศีลซึ่งประกอบด้วยองค์ 8 ทุกวัน 14 คำ 15 คำและ 8 คำแห่งปักษี และตลอดปาฏิหาริย์ปักษี สรรวมระว่างในศีลตลอดเวลา และแจกจ่ายทานด้วยความเคารพ จึงได้ครอบครองวิมานนี้”⁹

ในวิถีชีวิตของคนไทยนั้น ยังมีการประพัตติธรรมด้วยการรักษาศีล โดยเชื่อว่าการรักษาศีลนี้ทำให้ได้บุญกุศล เมื่อสิ้นชีวิตไปแล้วจะไปเกิดในโลกสวรรค์

3) การแสดงธรรม (Dhamma Desanā) – การเผยแผ่หลักธรรมะ

การแสดงธรรมหมายถึงการสอนหลักธรรมให้แก่ผู้อื่น ซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป

ใน *กุ่มชาดก* ท้าวสักกะ (พระอินทร์) ได้แสดงธรรมเพื่อให้พระราชาตระหนักถึงโทษของการดื่มสุรา และละเว้นจากพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม พระธรรมเทศนาในลักษณะนี้ยังคงเป็นแนวทางสำคัญของพระสงฆ์ในการชี้นำสังคมให้ดำรงอยู่ในศีลธรรม

การฟังธรรมเทศนาเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันมาฆบูชา ซึ่งช่วยให้พุทธศาสนิกชนเกิดความเข้าใจธรรมะอย่างลึกซึ้ง

⁸ ฤกษ์งาม วรสาธิตและคณะ, *วิถีไทย*, (กรุงเทพมหานคร: เอ็ดดูเคชั่น, 2542), หน้า 100.

⁹ ชู.วิ. (ไทย) 26/124-136/22-23.

4) การสวดมนต์ (Paritta Chanting) – การเสริมสร้างจิตใจให้มั่นคง

การสวดมนต์เป็นการปฏิบัติที่ช่วยให้จิตใจสงบและมีสมาธิ พุทธศาสนิกชนเชื่อว่าการสวดมนต์สามารถสร้างอานิสงส์และขจัดอุปสรรคในชีวิตได้

ใน *กุมภชาดก* พระราชาและชาวเมืองได้รับคำสอนเกี่ยวกับโทษของน้ำเมา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพลังของคำสอนและการสวดมนต์ในการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ

ในสังคมไทย การสวดมนต์ยังคงเป็นกิจกรรมสำคัญที่ชาวพุทธปฏิบัติ เช่น

การสวดมนต์ข้ามปี เพื่อเป็นสิริมงคล

การสวดมนต์ถวายเป็นพระราชกุศล

การสวดมนต์เพื่อเสริมสร้างกำลังใจให้แก่ตนเองและครอบครัว

ส่วนการสวดมนต์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทำวัตรเย็นแล้วเจริญพระพุทธมนต์ นำบทสวดมนต์ที่เกี่ยวข้องกับวันนั้น ๆ มาสวด¹⁰ เช่น ถ้าเป็นวันอาสาฬหบูชาจะสวดมนต์บทธัมมจักกัปวัตตนสูตร¹¹ เป็นต้น

การสวดมนต์นี้ นับได้ว่าเป็นวิธีการเจริญสมาธิภาวนาอย่างหนึ่ง ทั้งยังเป็นการทบทวนพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าด้วย ซึ่งผลของการสวดมนต์ถือเป็นการรักษาและประกาศคำสอน กำจัดกิเลสนิวรณ์ ให้พรประชาชนและตนเอง อุทิศกุศลแก่ผู้ล่วงลับ ดับทุกข์โรคร้าย ข้ามโสมสสารถึงพระนิพพานในอนาคต¹² นับได้ว่าการสวดมนต์เป็นกิจกรรมที่ดี เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่ควรแก่การรักษาให้ดำรงอยู่ในสังคมไทยต่อไป

สรุป ความเชื่อเรื่องบุญบาป นรกสวรรค์ ยังคงเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย การประพฤติธรรม เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้บุคคลและสังคมดำรงอยู่ในความสงบสุข แนวทางปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่ การให้ทาน การรักษาศีล การแสดงธรรม และการสวดมนต์ เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวพุทธ

จากการศึกษาพบว่า ชาดก เช่น *กุมภชาดก* ไม่เพียงเป็นเรื่องราวที่ให้ข้อคิดเกี่ยวกับศีลธรรม แต่ยังสะท้อนถึงความเชื่อและวิถีปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนที่ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน

สรุป กุมภชาดก สะท้อนถึงการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ ซึ่งเน้นทานบารมี ศีลบารมี และเมตตาบารมี หลักโพธิสัตว์จริยานั้นการช่วยเหลือสัตว์โลกให้พ้นจากความทุกข์ ข้อคิดจากชาดกสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างสังคมที่เปี่ยมด้วยคุณธรรม

¹⁰ พระราชพิธีตรึงปฏิทิน และคณะกรรมการโครงการเปิดพระอารามภาคกลางคืน, *สวดมนต์วัดสุทัศน-เทพวราราม*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เสียงเสียง, ม.ป.ป.), หน้า (ฉ)-(ช).

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 86.

¹² พระราชพิธีตรึงปฏิทิน, *มาสวดมนต์กันเถาะ*, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.), หน้า (ช).

ชาดกเรื่องนี้ไม่เพียงเป็นเรื่องราวที่ให้ข้อคิดทางศีลธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

2) การนำองค์ความรู้ไปพัฒนาวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและสังคม พร้อมแนวทางปฏิบัติให้ได้ผล

การศึกษาชาดกไม่เพียงให้ข้อคิดเชิงศีลธรรมเท่านั้น แต่ยังสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและสังคม โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ ซึ่งช่วยส่งเสริมความสงบสุขในระดับบุคคล สังคม และประเทศชาติ

ในที่นี้ ขอเสนอแนวทางปฏิบัติให้ได้ผล โดยอาศัย ศีล สัจจะ และขันติ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ปรากฏใน *กุมภชาดก* เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

1. ศีล : หลักแห่งความประพฤติที่ถูกต้อง

ศีล (Sīla)¹³ หมายถึง การรักษากาย วาจา และใจให้อยู่ในกรอบของคุณธรรม โดยเฉพาะศีลข้อที่ 5 (การงดเว้นจากสุราและสิ่งเสพติด) ซึ่งช่วยป้องกันความประมาท และสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต

แนวทางปฏิบัติให้ได้ผล

ตั้งปณิธานอย่างแน่วแน่ – ตัดสินใจอย่างเด็ดขาดว่าจะละเว้นจากอบายมุข และกำหนดเป้าหมายชัดเจน เช่น “ข้าพเจ้าจะไม่แตะต้องสุราและสิ่งเสพติด เพราะเป็นสิ่งที่ทำลายสติและบั่นทอนคุณค่าชีวิต”

หาแรงบันดาลใจจากพระพุทธพจน์ – ทบทวนคำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับโทษของสุรา เช่น “สุราเป็นเหตุแห่งความประมาท เป็นเหตุให้บุคคลพลัดจากโอกาสแห่งความเจริญทั้งปวง”

หลีกเลี่ยงสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดกิเลส – หลีกเลี่ยงร้านเหล้า งานเลี้ยงที่มีแอลกอฮอล์ หรือกลุ่มเพื่อนที่ดื่มสุราเป็นประจำ

ฝึกสติรู้เท่าทันกิเลส – ทุกครั้งที่เกิดความอยาก ให้กำหนดรู้ทันว่า “ความอยากเป็นสิ่งที่ชั่วร้าย”, หายใจลึก ๆ และเตือนตนเองถึงผลเสียของสุรา

ใช้หลัก 3 ป. (ปฏิเสธ - เปลี่ยน - ปรับ)

ปฏิเสธ – กล่าวปฏิเสธเมื่อมีคนชักชวน

เปลี่ยน – เปลี่ยนกิจกรรม เช่น ออกกำลังกาย หรือปฏิบัติธรรมแทนการดื่ม

ปรับ – ปรับมุมมองโดยเห็นคุณค่าของชีวิตที่ปราศจากสิ่งเสพติด

¹³ ที.สี. (ไทย) 9/352/147.

2. สัจจะ : หลักแห่งความจริงและความซื่อตรง

สัจจะ (Sacca)¹⁴ หมายถึง ความจริง ความซื่อสัตย์ และการรักษาคำพูด เป็นคุณธรรมที่ช่วยให้มนุษย์สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณธรรมและเป็นที่น่าเชื่อถือ

แนวทางปฏิบัติให้ได้ผล

พูดจริง ทำจริง – ฝึกตนเองให้เป็นคนที่รักษาสัจจะ โดยเริ่มจากเรื่องเล็ก ๆ เช่น รักษาสัญญาในชีวิตประจำวัน เช่น เวลาค้นหาหมาย การทำงาน และความรับผิดชอบหน้าที่

จดบันทึกสัจจะที่ให้ไว้ – เขียนบันทึกว่าได้ให้คำมั่นอะไรไว้บ้าง และตรวจสอบว่าตนเองปฏิบัติตามได้จริงหรือไม่

หมั่นพิจารณาผลของการผิดสัจจะ – หากเคยผิดคำพูด ให้พิจารณาผลกระทบ เช่น “การไม่รักษาสัจจะทำให้ผู้อื่นขาดความเชื่อถือและไว้วางใจเรา”

ฝึกสมาธิและเจริญสติให้มั่นคง – ผู้ที่มีสติย่อมรักษาสัจจะได้ง่ายขึ้น เพราะมีความรอบคอบในการคิด พูด และทำ

นำสัจจะไปใช้ในชีวิตจริง – เช่น

ในที่ทำงาน – ซื่อสัตย์ ไม่คดโกง

ในครอบครัว – พูดจาตรงไปตรงมา ไม่โกหกกัน

ในสังคม – เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น

3. ขันติ : หลักแห่งความอดทน

ขันติ (Khanti)¹⁵ หมายถึง ความอดทน ความหนักแน่น และความเพียรพยายาม เป็นคุณธรรมที่ช่วยให้มนุษย์สามารถเผชิญกับอุปสรรคและปัญหาในชีวิตได้โดยไม่ท้อถอย

¹⁴ สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน), ทศบารมี ทศพิธราชธรรม, พิมพ์เนื่องในมหาวุฒิมงคลวโรกาสพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช (2 – 5 กรกฎาคม พุทธศักราช 2531), หน้า 181.

¹⁵ ที.ปา. (บาลี) 3/304/174.

แนวทางปฏิบัติให้ได้ผล

ฝึกความอดทนผ่านการเผชิญสถานการณ์จริง – เมื่อมีสิ่งยั่วให้โกรธหรือท้อถอย ให้กำหนดรู้ไว้ "อารมณ์เป็นสิ่งที่ชั่วคราว เดี่ยวมันก็ผ่านไป"

หลัก 3 อ. (อภัย - อดทน - อดกลั้น)

อภัย – ให้อภัยตนเองและผู้อื่น ไม่จมอยู่กับความแค้น

อดทน – อดทนต่อคำตำหนิและอุปสรรค

อดกลั้น – ไม่โต้ตอบด้วยอารมณ์

ฝึกขันติผ่านกิจกรรมที่ท้าทาย – เช่น

ฝึกสมาธิให้นั่งได้นานขึ้น

ทำงานที่ต้องใช้ความพยายาม เช่น การอ่านหนังสือ หรือการฝึกทักษะใหม่ ๆ

กำหนดเป้าหมายระยะยาว – ขันติจะเกิดขึ้นได้ดีขึ้นเมื่อมีเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น "ฉันจะฝึกตนเองให้เป็นคนที่มีความอดทน เพื่อประสบความสำเร็จในชีวิต"

หมั่นอ่านและไตร่ตรองคำสอนของพระพุทธเจ้า – พระองค์ทรงสอนว่า "ขันติ คือธรรมที่เผากิเลสได้อย่างยิ่ง" (Khanti paramam tapo tītikkhā)¹⁶

4. การนำหลักธรรมไปพัฒนาสังคม

การบำเพ็ญศีลบารมี สัจบารมี และขันติบารมี สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสังคมในทุกระดับ โดยมีแนวทางดังนี้

ระดับบุคคล – รักษาศีล ไม่โกหก ไม่ดื่มสุรา และฝึกขันติอย่างสม่ำเสมอ

ระดับครอบครัว – สร้างวินัยและปลูกฝังคุณธรรมให้แก่ลูกหลาน

ระดับสังคม – ส่งเสริมค่านิยมที่ดี เช่น การซื่อสัตย์สุจริต และการอดทนต่อความลำบาก

สรุป : ขั้นตอนการปฏิบัติให้ได้ผล

ฝึกตนเองให้ห่างไกลจากอบายมุข โดยตั้งปณิธานและหลีกเลี่ยงสิ่งกระตุ้น

หมั่นฝึกสัจจะ รักษาคำพูด และทำในสิ่งที่ถูกต้อง

อดทนต่ออุปสรรค ฝึกขันติผ่านการทำสมาธิและการเผชิญสถานการณ์จริง

นำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม

เมื่อบุคคลสามารถบำเพ็ญศีล สัจจะ และขันติได้อย่างครบถ้วน ย่อมนำพาตนเอง ครอบครัว และสังคมไปสู่ความสงบสุขและความเจริญอย่างแท้จริง

¹⁶ ที.ม. (บาลี) 10/90/43, (ไทย) 10/90/50.

สรุป

ผลการศึกษากรณี *กุ่มฆาตก* แสดงให้เห็นว่า *ฆาตกมาลา* และ *ฆาตกในพระไตรปิฎก* *พร้อมอรรถกถา* มีความสัมพันธ์กันในเชิงวรรณศิลป์และคติธรรม แม้จะมีความแตกต่างในด้านรูปแบบ ภาษา ฉันทลักษณ์ และการจัดลำดับเนื้อหา แต่สาระหลักเกี่ยวกับ “โทษของการดื่มสุรา” ยังคงตรงกัน และถ่ายทอดด้วยเจตนารมณ์ทางศีลธรรมที่สอดคล้องกัน *ฆาตกมาลา* ในภาษาสันสกฤตมีคุณค่าทางวรรณศิลป์สูง ใช้ถ้อยคำไพเราะมีพลังเชิงกวี ขณะที่ *ฆาตกบาลี* เน้นการสื่อสารธรรมะอย่างกระชับ ตรงประเด็น การเปรียบเทียบดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า *ฆาตกมาลา* สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลเสริมในการศึกษาวรรณคดี *ฆาตกฝ่ายบาลี* ทั้งในด้านการตีความคติธรรมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง

ข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมการศึกษา *ฆาตกมาลา* ในหลักสูตรของสถาบันการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในระดับมหาวิทยาลัยที่เน้นบาลี สันสกฤต และพุทธจริยศาสตร์ นอกจากนี้ควรจัดทำฐานข้อมูล *ฆาตก* เปรียบเทียบระหว่าง *ฆาตกมาลา* และ *พระไตรปิฎกฝ่ายบาลี* อย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับการวิจัยเชิงเปรียบเทียบในอนาคต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งวงวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21

บรรณานุกรม

กฤษณา วงษาสันต์ และคณะ. *วิถีไทย*. กรุงเทพมหานคร: เอิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น, 2542.

พระราชวิจิตรปฏิภาณ และคณะกรรมการโครงการเปิดพระอารามภาคกลางคืน. *สวดมนต์วัดสุทัศน์*

เทพวราราม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง, ม.ป.ป.

พระราชวิจิตรปฏิภาณ. *มาสวดมนต์กันเถอะ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *พระไตรปิฎกบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535.

สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน). *ทศบารมี ทศพิธราชธรรม*. พิมพ์เนื่องในมหาอุตมมงคลวโรกาสพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช 2 – 5 กรกฎาคม พุทธศักราช 2531.

